

לזכר דוד שמעוני

המשורר

סאח י. זמורה

א

תאידיליות של דוד שמעוני — הן גולת־הכותרת לשירתו הענפה ורבת־הפנים, שכן בהן כינס הרבה מסגרות לותיו הפיוטיות ושיכללן עד תכלית, ובהן נתן ביטוי מלא ומוזהר להווייתו האישית, למגמת־הראשה של חייו, למחשבותיו ולהרגשותיו.

היום אפשר לומר כבר, כי צורה שירית זו — האידיליה — במידה שהיא נבחרה עלידי דוד שמעוני לצורך הבעת רחשי־נפשו ורעיונותיו, בה במידה נבחרה היא בו למילוי צורך ספיריטואלי חשוב ביותר. עוד יבוא יום של הערכה היסטורית כללית לספרות העברית, שנוצרה בדורות אחרונים לפני תחייתנו הלאומית, ואין ספק בדיננו, כי ציין יציגו את השיר רות הנעלה ששירתה השירה את תרבות האומה עלידי זה שהתחלצה למלא גם את מקומה של פרוזה בעלת רמה, זו העשויה לספר לדורה ולדרות באים את שהכרה ראשון־במעלה הוא לספר, ולא רק לשיר. שירות נעלה בדומה לזה שירתה שירת ימי־הביניים את הספרות העברית עלידי פירוש סוג המקאמה, שהעניקה לנו יצירה רות אמנות וחכמה, שטעמן וערכן עמתי עד היום הזה. יד ההיסטוריה המבורכת בהמצאות טובות היתה בשרי מוש מרובה בצורה שירית זו — האירידיקה — עלידי שאול טשרניחובסקי ודוד שמעוני — כל אחד מהם לפי דרכו שלו, לפי מידת כשרונו ויחודו, לפי מגמות שונות ונפרדות. אף על פי שיש, כמובן, גם אופי משותף כלי שהו לאידיליות של שניהם.

ראשית שירתו של דוד שמעוני היתה כראשית שירתם של המשוררים העברים בני דורו — שירה לירית, משופעת נכאים, עמוסת ערגונות ולבי־טינפס, תיאורי גוף זר, מתוך הפלגה דמיונית כמוסה אל גוף עצמי רחוק, שירים לאהובה, גם לשירים אלה של דוד שמעוני נודעת נימה אישית מובנת הקת, אם מבחינת גונו של התוכן, ואם מבחינת לשונו העברית, ואפילו מבחינת גת אוצר חריוחו, אלא שעלייתו לארץ בעודו בעלומיו, דרך השתלבותו במסורת החיים החדשים, שינו את האישיות, שישו את ראייתו, העניקו לו הוויית, השחיו בינתר־בדברים, פיתחו בו כוח יוצר שונה, הוא ראה עלילות בהיים החדשים, עלילות שאף על פי שהן חשאיות, הריהן משנות פני עולמנו, ואף על פי שהן בודדות ונידחות — הן היסטוריות, ולא־אלה — לא תצלה בשום אופן אפילו הפואמה, אלא דווקא האידיליה, זו המרכוזת את הדעת ומושכת את הלב — דוקא עלידי סטיותיה הרבות, זו המשלבת יחד — סיפור־המעשה עם תיאור־גוף, הממזגת השתפכות־נפש לירית עם מידה יפה של הומור, ואפילו של אירוניה שעוקצה נבלע בטיפסה של דבש; זו שדומה כי היא משוחח־לתומה, כמ־עט משעשעת, והיא כל־כך מאלפת, כליכך מחנכת.

דוד שמעוני נבחר על ידי הגורל הטוב להקדיש כוחו־היצור לצורך הנעלה של השעה, וכיון שכוחו זה מבורך בייחוד של טעם, וכיון שהיה בעל כשר

רון לראיית הגוף, להבנת נפש האנשים, לחוש ברחשי־הלב, לפענוח המחשבות — שיווה לשעה האחת כוח של נצחיות, שכן אידיליות אלה, הנלמד דות כבו היום בבתי־האולפנה של האומה, תהיינה נלמדות תמיד ובבאות עלידי מספרים ומשוררים, כי בהן גנו המשורר לא רמוזים, אלא עלילות היסטוריות גדולות של עם בארצו, בשעה שלא קם ולא היה אחר שיעשה זאת במידת חכמה ובמידת כשרון כמו דוד שמעוני.

ב

אם ינעם לך קול גבורה —
אני לא איש התפסים...
אם אמרי שפר תאהב —
הה, דברי לא מיפסים...
(„תפילות“ — ד. שמעוני)

היורש — תכונה פרטית משרי בחת, היא תמיד גם תכונה פיוטית חשובה, הקובעת את גורל ערכה של יצירה כל שהיא. ודוד שמעוני נראה לכל עין, בוחנת ולא־בוחנת, בישרו הפיוטי כמו בישרו הפרטי, רק את שהיה בו, רק את שקנה בדמי־לבו

ואשר רכש בעמל הגיגיו, רק מה שהיה קניין נפשו, אותו הלביש לבוש של שיר, ואף הלבוש הזה — הוא שגידל פשחים שלו והוא שטווה את חוטי, לפי טעמו ולפי מידת כשרונו. מכאן אותו כוח מוסרי מתמיה הנאצל משירתו בכל גילוייה, לכל סוגיה: ליריקה, פואמה, אידיליה. אין זה, אר ל, שירה העשויה לעורר השתוממות, להביא התפעלות מניה־וביה, אבל היא שירה מחזקת את כוחות־הנפש הטורבים, מעורדת את הרוח, מגבירה חדות־החיים, מחנכת לתורה ולמעשים טובים — לאהבת עם, לנאמנות לערבי מוסר אנושיים, לטהור של שירה.

ג

שני שירים, מן האחרונים, של דוד שמעוני יש בהם כדי להעמידנו עד מה צלולה, ענברית ממש, נבונה עד תכלית, היתה דעתו עליו בשנות־חייו האחרונות; באינו מידה שוכלל כר חו־המבטא, עד איוו דרגה מפליאה מודגה סגולת הליריקה עם סגולת האירידיקה שבו, השיר האחד הוא „ביקור“ („מאזנים“, חמוז תשט"ו), והוא שיר של ראיית המוות הקרב אליו, ובא הוא כולו זמרת הנפש, שיר של יגון רונן. השיר נשגב במחשבתו, עדין ברגשותיו, נהיר במלוחיו, וזהר מתוכו ומנעים חכמה, עשיר בצבעים וכולו אומר טהור־נפש:

קלה מנחיתת כנף פרפר על הנרד; —
אך גם זמרת־ךו בה זורמת, סוערת,
קזלם יור־מלכות מקתרו של המלך,
כסער של־הבות בצלעות של־הבוללת.

והשיר השני — „המלכות“ — („מאזנים“, שבט־אדר, תשט"ז), והוא שיר על פסוק תנ"כי אחד — „ואחותו המולכת ילדה את איש הוד“ (דברי הימים א', ז', י"ח). אתה קורא, והנך מלא התפעלות על שפע זה של הרהורי רים ושל חויות, שיש בכוחו של פסוק תנ"כי אחד לעורר אצל משורר, על ראייה מרחיקה עד נבכי עבר, על גילוי נסלא זה של מראות־דמיון כמראות־מוחש, על תחושה לגבי גופים היסטוריים כלגבי גופי היום הזה.

ושבו, שיר מלא אצילות מחשבה ואצילות־נפש, עם יכולת גדולה במיווג הקצוות: ליריקה עם אירידיקה, ויציר רת סוג מיוחד של שירה, שאתה רשאי לקשור לה תואר חדש — שירה שמעונית.

יצחק שול

נוף האידיליות

תמשים עגלונניך רוקדים, המשורר,
נסוער מעגלם,
ורבוא תינוקות השונים פרקך
מצטרפים למחולם...

טומנים בעפר את הגוף הדומם
וסותמים הגולל,
אך בגוף האידיליות התי ומלבלב
ירגו ויהלל.

ממאנת היד להוסיף לשקף
מלת מות, מלת ז"ל,
— הן בקרם בצירף עוד אדם
האשכול

וילק תולול...

ושמים בגותיך יפות כתמיד,
ירדנית ונכרמית,
ובדרך, קאז, אלקנה ושמאי
דוברים איש אל עמית...

יבשים עצי גן ופקדת כל העץ
עליהם תפקד,
אך בגן האידילקה לא נס לח ארן,
רשב השקד...

ועת קהל צפרים מקנים נשברים
יתרומם, מסתד,
בין ענפי השקד האידילי ההוא
תקנן לה אחת...

ותוסיף ותצפצף בארצי כל עוד קיץ
עובר בגולה,
נרבות בשנים אחרי גורע קולך
ישמע רן קולה.

ויובלות אחריך ביצר תדרה
ילון קול משור,
ומימי הנרדן יהמו בין שטיף
כנבל עשור...

הוי גופי האידיליות: מאם ארחות
לא תדל קול תליל,
הקמל הנוגה בדרכי תדרום,
הקלה תקליל...

אזכרך בפרדס, בעטף השקח
רית חם משכר,
בהמריא שזמרה מעל אפק, וחקת
מימית תקר...

מעלה על לבי למראה מצבות
על קברות חלוצים,
למראה מושבה ישנה נושנה,
עתיקת העצים,

הקורים בין ענף לענף, — נמתחים
עם שקף, רועדים,
ושם לעולם הוא ארוג, בעלים
וקרשותת הברדים...